

EKSISTENSIETEOLOGIE EN GODSDIENSONDERRIG

Jan Hendrik van Wyk, B.A. Hon., M. Ed., Dipl. Byb.

Proefskrif voorgelê ter gedeeltelike voldoening
aan die vereistes vir die graad DOCTOR
EDUCATIONIS in die Fakulteit Opvoedkunde
aan die Potchefstroomse Universiteit vir Chris-
telike Hoër Onderwys

Promotor
Hulppromotor

Prof. dr. B. C. Schutte
Prof. dr. S. du Toit

1970

DANKBETUIGING

Uit Hom - die Bron van alle goed;
deur Hom - wat alles dra en voed;
tot Hom - die eind van al wat streef,
wat is en word, wat roer en sweef,
tot Hom is alle dinge wat
Hy met een wilsgreep gans omvat
Aan Hom, die God wat ewig lewe,
sy ewig lof en eer gewewe.

(Skrifb. 35:3)

My lof en dank aan die Here vir sy genade.

'n Besondere dankwoord aan u, my hooggeagte promotor, prof. dr. B.C. Schutte vir hulp en leiding. U skerpsinnigheid was stimulerend! U opofferinge word hoog op prys gestel en u vriendelike bystand sal steeds 'n aangename herinnering bly. U wetenskaplike deeglikheid is voorwaar 'n navolgenswaardige voorbeeld.

Aan u hooggeagte prof. dr. S. du Toit, wat as hulppromotor opgetree het, my opregte dank en waardering. U teologiese insig was vir my onontbeerlik. U gelowig-wetenskaplike benadering van die huidige teologiese problematiek was grootliks die stimulus tot hierdie studie. U indringende en simpatieke hulp word waardeer. U belangstelling en meelewing was my tot groot ondersteuning.

Met groot dankbaarheid word teruggedink aan die opvoeding van die hand van godvrugtige ouers, asook aan

die Christelik-wetenskaplike vorming aan die P.U. vir
C.H.O.

My gesinslede verdien ook 'n besondere dankwoord:
Wera wat my steeds tersyde gestaan het en onmeetlike
veel moes opóffer; my kinders, Sophia, Elize en Jannie,
asook ons moeder wat hulle offers moes bring. Hierdie
bydrae is onvergeetlik.

My innige bede is dat hierdie studie in diens mag
staan van die koninkryk van God en mag lei tot 'n sin=
voller godsdienstige toerusting van ons jeug in hier=
die tyd van ankerloosheid en vertwyfeling.

INHOUDSOPGAWE

HOOFSTUK 1

Terreinverkenning en taakstelling

	Bl.
1. Inleidend	1
2. Die agtergrond van die huidige teologiese polemiek: Die problematiek van die heden= daagse mens en sy kultuursituasie	2
2.1 Onsekerheid en verwarring in 'n veranderende wêreld	2
2.2 Soeke na sin	4
2.3 Die bedreigde mens	6
2.4 Sekularisme en horisontalisme	9
2.5 Anti-konvensionalisme en relativisme	15
2.6 Leegte en eensaamheid	21
2.7 Versaakliking	23
2.8 Absurditeit	24
2.9 Algemeenheid en neutraliteit	25
2.10 Mag en mondigheid	29
2.11 Die probleem van kommunikasie	30
2.12 Aanstoot teen verveligheid en verlange na entoesiasme	31
2.13 Die sedelike in die branding	32
2.14 Realistiese filosofieë	33
2.15 Die nuwe mensetipe, wêreldbeeld en „Godsbeeld“	34
3. Voorlopige beknopte oorsig en verkennig	

Vervolg

	van die moderne tendense in die teologie	39
3.1	Ineenstorting	40
3.2	"Open field"	41
3.3	"God-is-dood-teologie"	43
3.4	Teologiese konsternasie	43
3.5	Geraamteteologie verbreek die Bybelse siening van God	44
3.6	Spekulatiewe godsdienstige denke	45
3.6.1	Teorieë van sosiologiese verlossing	46
3.6.2	Teorieë van kosmologiese verlossing	46
3.6.3	Gepoogde sinteses van die heilige en die sekulêre	47
3.7	Skoenlapperteologie	48
4.	Probleemformulering en taakstelling	48

HOOFSTUK 2

DIE HERKOMS VAN DIE EKSISTENSIETEOLOGIE

1.	Die filosofiese agtergronde van die eksistensieteologie	54
1.1	Die ou gnostieke	64
1.2	Die rasionalisme	68
1.3	Die stryd om die werklikheidsbegrip	72
1.4	Voortskrydende sekularisme	78
1.5	Die moderne wetenskapsleer	80
1.6	Die denke vanuit die teenstelling natuur-vryheid	81
1.7	Die dialektiek van Hegel	81
1.8	Die eksistensiefilosofie	82
2.	Die natuurwetenskaplike en tegnologiese	

Vervolg

	agtergronde	88
2.1	Die opkoms van die natuurwetenskappe	89
2.2	Die tegniese uitvindings as oorsaak van die sekulariseringstendense van die hedendaagse teologie	89
3.	Die geskiedbeskoulike agtergronde	93
3.1	Die historiese kritiek en die vraag na die historiese Jesus	94
3.2	Die moderne historiese bewussyn	96
3.3	Die geskiedwetenskaplike beskouing van Troeltsch	98
4.	Die teologiese agtergronde	100
4.1	Die teologie van Karl Barth	100
4.2	Die moderne Bybelwetenskap	104
4.3	Die piëtisme en Schleiermacher	105
4.4	Die oud-modernisme	108
4.5	Konfrontasie met die nie-Christelike godsdienswetenskap en die vergelykende godsdienswetenskap	111
4.6	Die probleem rondom die apostolaat	112
4.7	Die „théologie nouvelle"	113
4.8	Die ontrouheid van die kerk aan sy taak en gebrek aan egte Christelike onderwys	114
4.9	Die negentiende eeuse modernisme	115

HOOFSTUK 3

DIE WESE VAN DIE EKSISTENSIETEOLOGIE

1.	Die benaming van die hedendaagse teologie	117
----	---	-----

Vervolg

2.	Inleidende opmerkings	119
3.	Die mens	121
3.1	Die hedendaagse mens en die verstaan van die evangelie	121
3.2	Die eksistensie van die mens	126
3.3	Die mondigheid van die hedendaagse mens en sy verantwoordelikheid	127
3.4	Medemenslikheid	130
3.5	Die nood van die hedendaagse mens	131
3.6	Die rede van die mens	132
3.7	Die eksistensiële keuse	133
4.	God en hierdie wêreld	134
4.1	Daar is maar een wêreld en een werklikheid	135
4.2	A-teïsme	135
4.3	„Diesseitigheid“	136
4.4	Outentisiteit	136
4.5	Radikaliteit en medemenslikheid	137
4.6	Horisontalisme en religieeloosheid	139
4.7	„God is dood“	144
5.	Die Bybel	152
5.1	Ontmitologisering	152
5.2	Dehistorisering van die Skrif	159
5.3	„Sprachereignis“ en „Wortgeschehen“	163
5.4	Analitiese filosofie en teologie	164
6.	Jesu- en Christologie	168
6.1	Die historiese kritiek en Jesus	168
6.2	Bultmann en die historiese Jesus	169
6.3	Die opstanding van Jesus	171
6.4	Die persoonlike band met Jesus	173

Vervolg

6.5	Bultmanniaanse onderskeiding: Jesus-Christus	173
6.6	Ebeling en Fuchs se siening van Jesus Christus	173
6.7	Die verlossing deur Jesus Christus	174
6.8	Jesus as Voorbeeld	175
6.9	Bonhoeffer en Christus	175
6.10	Robinson en Christus: Pro-eksistensie	176
6.11	Dorothee Sölle: Christus, die Voorlopige en Vóórlopende	177
6.12	Paul van Buren se Christologie	180
7.	Die kerk	182
8.	Die moraal: „The new morality“	183
9.	Eksistensieteologie en liberalisme	187
10.	Die heilshistoriese teologie	189

HOOFSTUK 4

DIE IMPLIKASIES VAN DIE EKSISTENSIE-TEOLOGIE VIR DIE GODSDIENSONDERRIG

1.	Inleidend	193
2.	Die doel van die godsdiensoonderrig	196
3.	Die kind	201
4.	Die inhoud van die godsdiensoonderrig	209
4.1	Die algemene aard van die implikasies van die eksistensieteologie vir die Godsdiensoonderrig	209
4.2	Skrifbeskouing	212
4.3	Voorbeelde van eksistensieteologiese	

Vervolg

	verklaring	215
4.3.1	„Mites" word nie as waardeloos beskou nie	215
4.3.2	Ontmitologisering in die praktyk	215
4.3.3	Voorbeelde	218
4.3.4	Geloofsleer en sedeleer	243
5.	Die metode	244
5.1	Die situasie	244
5.2	Die ontmoeting	244
5.3	Werkopdragte	246
6.	Die onderwyser	247

HOOFSTUK 5

KRITIESE BEOORDELING VAN DIE EKSISTENSIALISTIESE TENDENS IN DIE TEOLOGIE EN GODSDIENSONDERRIG

1.	Positiewe elemente in die eksistensiële= teologie wat vir die Godsdiensoonderrig van waarde is	249
1.1	Prikkel tot verantwoordelike besinning	250
1.2	Die „Godsbeeld"	252
1.3	Christosentrisiteit	259
1.4	Die Bybel	260
1.5	Die mens in sy situasie	261
1.6	Konvensionaliteit	264
1.7	Die heilshistoriese benadering	264
1.8	Die werklikheid	266
1.9	Medemenslikheid	267
2.	Negatiewe elemente in die eksistensiële= teologie waarteen die onderwyser in die	

Vervolg

	godsdiensonderrig moet waak	268
2.1	Bonhoeffer en die radikaliste	268
2.2	Valse probleemstelling	268
2.3	Religie	269
2.4	Die „Godsbeeld“	271
2.5	Christologie	279
2.6	Die radikale teologie van ons tyd lei tot ateïsme	283
2.7	Die Bybel	286
2.8	Die histories-kritiese benadering van die Skrif	296
2.9	Humanisme	299
2.10	Sekularisme	304
2.11	Nuwe moraal	306
2.12	Reduksieteologie	311
2.13	Die realistiese werklikheidsbegrip van die moderne teologie	316
2.14	Algemene, kritiese opmerkings	318
2.15	Ten slotte	327

HOOFSTUK 6

DIE VERSTAAN EN VERTOLKING VAN DIE HEILIGE SKRIF IN DIE GODSDIENSONDERRIG

1.	Inleidend	329
2.	Vakstruktuur	334
3.	Historiese begrip en eksistensiële aanvaarding	335
4.	Die diepe sin van die Skrif	336

Vervolg

5.	Verklaringsmetodes	338
5.1	Die allegoriese verklaringsmetode	339
5.2	Die pneumatiese verklaringsmetode	340
5.3	Die supra-historiese en heilshistoriese verklaringsmetode	341
5.4	Die meganisties-Biblisistiese Skrifverklaring	344
5.5	Die fundamentalistiese Skrifverklaringsmetode	344
5.6	Die dualistiese Skrifverklaring	345
5.7	Eksemplaristiese Skrifverklaring	345
5.8	Die eksistensialistiese verklaringsmetode	347
6.	Die aard van die Skrifgesag	348
6.1	Die Bybel is Goddelik geïnspireer en is as sodanig die Woord van God	350
6.2	Die relasie tussen die Goddelike en die menslike in die Heilige Skrif	351
6.3	Die Skrif het 'n deur-en-deur religieuse bestemming	355
6.4	Historiese en normatiewe gesag	355
7.	Konsekwensies van hierdie Skrifbeskouing	356
8.	Versigtigheid 'n pedagogiese eis	358
9.	Eenheid en diversiteit in die Bybel	360
10.	Die Bybel het 'n enkelvoudige betekenis	366
11.	Die verhouding van die onderwyser as verklaarder tot die Bybel as objek van sy studie	368
12.	Die toerusting van die onderwyser	369

Vervolg

13.	Historiese interpretasie van die Skrif	369
14.	„Teologiese“ interpretasie van die Skrif	377
14.1	Die Bybel as eenheid	378
14.1.1	Die ou en Nuwe Testament vorm 'n eenheid	378
14.1.2	Riglyne vir die onderwyser	380
14.1.3	Die betekenis van die verskillende Bybel= boeke in die organisme van die Skrif	381
14.2	Die mistieke sin van die Skrif	386
14.2.1	Riglyne vir die ontdekking van die ver= borge sin	387
14.2.2	Die omvang van die verborge sin	388
14.3	Die simboliese en tipologiese interpre= tasie van die Skrif	388
14.3.1	Feite het soms 'n simboliese betekenis	389
14.3.2	Feite het soms tipologiese betekenis	390
14.4	Die verklaring van historiese stof	392
14.5	Die verklaring van profetiese stof	393
14.5.1	Besondere kenmerke van die profesie	394
14.5.2	Verklaring van die profesie	397
14.6	Verklaring van die Psalms	398
14.6.1	Die aard van die Psalms	398
14.6.2	Reëls vir die vertolking van die Psalms	399
14.7	Die verklaring van wonderwerke	400
14.8	Die verklaring van gelykenisse	404
15.	Die eis van die geloof	406

HOOFSTUK 7

VERDERE METODOLOGIESE EN DIDAKTIESE RIGLYNE VIR 'N SINVOLLE GCDSDIENSONDERRIG IN ONS TYD

1.	Inleidend	409
----	-----------	-----

Vervolg

2.	Christelike onderwys en Christelike wetenskap	410
3.	Die Bybelles	419
3.1	Die doel van die Bybelles	419
3.2	Aktualiteitseis	426
3.3	Belewing	431
3.4	Opvoeding tot verantwoordelikheid	435
3.5	Eksistensiële beslissing	437
3.6	Selfstudie en vorming	440
3.7	Die Bybel in die Bybelles	442
3.8	Klasgesprek	443
3.9	Die leerstof	443
3.10	God in die Bybelles	447
3.11	Jesus Christus in die Bybelles	451
3.12	Sonde en die Bybelles	452
3.13	Die gebed	452
3.14	Die leer van Bybelversies	453
3.15	Gewyde sang	454
3.16	Die werkopdrag in die Bybelles	454
3.17	Meting	456
4.	Die kind	458
5.	Die onderwyser	470
6.	Die medemens	473
7.	Opstanding en Christendom	475

HOOFSTUK 8

SAMEVATTING

1.	Die probleem	479
2.	Die herkoms van die eksistensiële teologie	481

Vervolg

3.	Die wese van die eksistensieteologie	484
4.	Die implikasies van die eksistensieteologie vir die Godsdiensoonderrig	488
5.	Kritiese beoordeling van die eksistensialistiese tendens in die teologie en Godsdiensoonderrig	491
6.	Die regte verstaan en vertolking van die Heilige Skrif	496
7.	Verdere metodologiese en didaktiese riglyne vir 'n sinvolle Godsdiensoonderrig in ons tyd	498
	SUMMARY	502
	GERAADPLEEGDE BRONNE	507